

Ikäihmisten hyvinvoinnin ylläpitämisen ydinprosessin vuoden 2016 vuosisuunnitelma

Ydinprosessin ensisijaisena tavoitteena on mahdollistaa ikäihmisten kotona asuminen ennaltaehkäisevillä ja kuntouttavilla palveluilla sekä järjestämällä palveluja ja hoitoa koteihin tarvittaessa ympäri vuorokauden. Ikäihmisten palvelujen asiakkaisiin kuuluvat paitsi ikäihmiset myös ne eläkeikää nuoremmat henkilöt, jotka eivät saa tarvitsemiaan palveluja erityislainsäädännön nojalla.

Omaehtoisen toiminnan ja ennalta ehkäisevän työn palveluissa erityistä huomiota kiinnitetään toimintakykyä edistäviin palveluihin, kuten ohjaukseen ja neuvontaan, kuljetus- ja palvelukeskuspalveluihin sekä kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluihin.

Kotona asumista tukevat palvelut muodostavat yhden palvelukokonaisuuden, joka käsittää mm. kotihoiton, omaishoidon tuen ja asumispalvelut. Kotihoidon vahvistamista jatketaan ottamalla käyttöön uusia työkaluja sekä panostamalla sitä tukevaan lääkäritoimintaan. Kotihoidon palvelujen kehittämisessä merkittävässä roolissa tulee olemaan myös palvelutalon kotihoidon kehittäminen ja pilotoiminen. Tavoitteena on säilyttää ikäihmisille tuttu asuinympäristö palvelutarpeen kasvaessa. Kotona asuvat saavat kuntoutuspalvelut kotiin tai tarvittaessa läheisessä tehostetun palveluasumisen yksikössä.

Sairaala- ja pitkäaikaisen laitoshoidon palvelukokonaisuuden muodostaa akuutti- ja lyhytaikainen sairaalahoito sekä sairaalakuntoutus ja vanhainkotihoito. Tässä työssä lääkäreiden saatavuuden vahvistaminen on tärkeää.

Pysyvä toimintakyvyn asteittainen tai äkillinen lasku ei kaikissa tapauksissa mahdollista ikäihmisten asumista omassa kodissaan kuntoutuksesta ja kotiin järjestetyistä palveluista ja hoidosta huolimatta. Tällöin asiakkaan kanssa suunnitellaan ja hänelle järjestetään riittävä hoito ja palvelut oman kodin ulkopuolelle. Asiakkaan siirtymisen edellytyksenä asumispalveluihin ja vanhainkotihoitoon on, että kaikki mahdolliset käytävissä olevat keinot kotona asumisen mahdollistamiseksi on käytetty.

Toimintaympäristön muutokset

Vuoden 2016 painopisteenä on kaupunkistrategian ja hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden mukaisesti laitoshoidon tarpeen vähentäminen lisäämällä kotiin tai kodinomaisiin oloihin annettavaa apua ja hoitoa. Ikäihmisten määrä kasvaa ja sitä myötä kotiin annettavien palvelujen tarve, johon vastataan jatkamalla palvelurakennemuutosta (sairaalasta kotiin). Rakennemuutosta tuetaan lisäämällä kotiin annettavia palveluja

mm. kotihoidon lääkäripalvelujen vahvistamisella ja palvelutalon kotihoitoa kehittämällä sekä osallistumalla aktiivisesti hyvinvointipalveluissa tehtävään palvelumallityöhön ja asiakasohjauksen kehittämiseen. Ras-kaampiin palveluihin siirtymistä ehkäistään lisäämällä alueellista ohjausta ja neuvontaa sekä omaehtoisen toiminnan ja ennaltaehkäisevän työn palveluita. Vuonna 2016 ratkaisevan tärkeää on geriatrisen poliklini-kan, kotihoidon ja kotikuntoutuksen palveluissa sekä sairaalakuntoutuksessa ja sujuvissa kotiutuksissa on-nistuminen. Vuoden 2016 alusta aloitetaan ikäihmisten akuuttihoitoketjun kehittäminen Health-Hub- ym-päristössä yhteistyössä Tilaajan, eri tuotantoalueiden, Tampereen yliopistollisen sairaalan, FinnMedin ja Tampereen yliopiston kanssa.

Vuonna 2016 on avautumassa Pohjolankadun tehostetun palveluasumisen yksikkö Tampereella ja Särkän-kodin yksikkö Orivedellä.

Ikäihmisten palvelujen uudistaminen jatkuu Tampereella. Kun edelliset vuodet uudistuksessa on erityisesti muutettu pitkäaikaista laitoshoidtoa tehostetuksi palveluasumiseksi sekä organisaatiota paremmin ikäihmi-siä palvelevaksi, aiotaan tulevina vuosina keskittyä voimakkaammin kotona asumisen tukemiseen sekä omaehtoisen toiminnan ja ennaltaehkäisevien palvelujen kehittämiseen.

Uudistuksessa on valittu seitsemän painopistealuetta loppuvaltuustokaudelle:

1. Vahvistetaan vanhusten hoitoon erikoistunutta geriatrista poliklinikkaa.
2. Kehitetään keinoja, joilla voidaan vähentää kotihoidon asiakkaiden sairaalahoidon tarvetta.
3. Luodaan uudenlainen palvelumuoto kotihoidon ja tehostetun palveluasumisen väliin niille vanhuksille, jotka eivät pärjää pelkän siviilikotiin annettavan kotihoidon turvin, mutta eivät kuitenkaan tarvitse tehos-tettua palveluasumista. Mallia lähdetään kehittämään palvelutalon kotihoidon pohjalta.
4. Panostetaan omaehtoisen toiminnan ja vapaaehtoistyön kehittämiseen. Lähitoreilta palvelua ja ohjausta saa kasvokkain, sähköisistä palveluista taas verkon kautta. Myös omaisten näkökulma otetaan huomioon entistä paremmin.
5. Otetaan hyvinvointiteknologia vahvemmin avuksi kotona asumista tukevissa palveluissa.
6. Kehitetään kotihoidon ja asiakasohjauksen sisältöä asiakaslähtöisesti.
7. Kehitetään erilaisia asumismuotoja, kuten elinkaariasumisen kortteli Tesomalle.

Uusia painotuksia valittaessa on hyödynnetty muun muassa Nordic Healthcare Groupin eli NHG:n tekemän rakennemuutoksen väliarvioinnin suosituksia sekä Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitran kanssa toteu-tetun kotona asumista tukevan hankkeen kokemuksia.

Uudistuksilla tavoitellaan sitä, että ikäihmiset voisivat asua turvallisesti kotonaan tai kodinomaisessa ympäristössä mahdollisimman pitkään. Sairaalaan kuitenkin pääsee aina tarvittaessa ja kun kotona asuminen ei enää ole mahdollista, löytyy jokaiselle sopiva asumismuoto tehostetusta palveluasumisesta, vanhainkodista tai uusista, kodin ja tehostetun palveluasumisen väliin kehitettävistä asumisratkaisuista.

Haasteita vuodelle 2016 tuo edelleen kireä taloudellinen tilanne. Tampereen kaupungin talousarviossa vuodelle 2016 linjataan, että maksu- ja myyntituloihin tehdään kustannuskehityksen ja inflaation edellyttämät tarkistukset. Ikäihmisten palvelujen osalta vuodelle 2016 korotetaan tehostetun palveluasumisen aterioiden, kotiin vietävien aterioiden, palvelukeskuskorttiaterioiden ja kauppapalvelun asiakasmaksuja (Kotiin vietävät ateriat 5,90 € -> 6,30 €, palvelukeskuskorttiateriat 5,90 € -> 6,30 € (lounas) ja 4,30 € -> 4,60 € (keittolounas) sekä kauppapalvelu 6 € -> 7 €. Tehostetun palveluasumisen ateriapaketin hinnankorotus päätettiin jo 19.8.2015 13 €). Lisäksi ikäihmisten palvelujen lautakunnan alaisia muita sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmaksuja korotettiin 1.1.2016 alkaen lautakunnan 17.12.2015 § 128 päätöksen mukaisesti.

Taulukko 1. Tampereen palvelurakenne laatusuosituksen tavoitteisiin verrattuna.

	Säännöllinen kotihoito	Omaishoidon tuki	Tehostettu palveluasuminen	Pitkäaikainen laitoshoido
Laatusuosituksen tavoite 2017	13–14 %	6–7 %	6–7 %	2–3 %
Tampereen tilanne 2015	12,2 %*	2,9 %	6,1 %**	2,6 %
Tampereen tilanne 2014	12,6 %	3,2 %	6,3 %	2,8 %
Tampereen tilanne 2013	12 %	2,9 %	5,3 %	4,1 %
Tampereen tilanne 2012	12,4 %	2,7 %	4,1 %	4,7 %
Tampereen tilanne 2011	12,3 %	2,5 %	3,8 %	5,3 %
Tampereen tilanne 2010	11,9 %	2,6 %	3,1 %	5,8 %
Tampereen tilanne 2009	11,6 %	2,8 %	2,3 %	6,8 %
Tampereen tilanne 2008	11,1 %	2,6 %	2,1 %	8 %

*Mikäli palveluasuminen lasketaan mukaan Tampereen kotihoidon palveluihin, on kattavuus 13,1 % vuoden 2015 lopussa.

**Tehostetun palveluasumisen osalta tiedot tilanteesta 30.11.2015

Taulukko 2. Oriveden palvelurakenne laatusuosituksen tavoitteisiin verrattuna

	Säännöllinen kotihoito	Omaishoidon tuki	Tehostettu palveluasuminen	Pitkäaikainen laitoshoido
Laatusuosituksen tavoite 2017	13–14 %	6–7 %*	6–7 %	2–3 %
Oriveden tilanne 2015	13,3 %	5,1 %	4,8 %	3,6 %
Oriveden tilanne 2014	14,5 %	2,5 %	4,8 %	3,3 %
Oriveden tilanne 2013	14 %	2,8 %	4 %	4,9 %

Palvelurakennemuutoksen myötä Tampereella on edetty ikäihmisten palvelujen laatusuosituksen tavoitteiden suuntaan. Tehostettua palveluasumista on lisätty merkittävästi ja vastaavasti pitkäaikaista laitoshoidoa purettu. Erityisenä haasteena on kotona asuvien ja omaishoidon tuen asiakkaiden määrän lisääminen sekä kotihoidon asiakkaiden sairaalahoidon tarpeen vähentäminen mm. tarjoamalla lääkäripalveluita sekä kuntoutuspalveluja kotiin.

Kotihoidon osalta peittävyys eli kotihoidon piirissä olevien asiakkaiden määrä suhteessa ikäihmisten määrään on Tampereella laatusuosituksen tavoitteiden mukainen, mikäli säännölliseen kotihoitoon sisällytetään yleisen linjauksen mukaisesti tuetun ja palveluasumisen asukkaat. Palvelujen piirissä olevien asiakkaiden kasvaneisiin hoidontarpeisiin vastaaminen on suuri haaste. Orivedellä kotihoidon kattavuus on laatusuosituksen mukainen, mutta vastaavasti pitkäaikaisen laitoshoidon osuus hieman liian suuri. Särkännokodin avautumisen myötä pitkäaikaisen laitoshoidon osuutta saadaan vähennettyä ja tehostetun palveluasumisen osuutta lisättyä Orivedellä.

Keväällä 2013 toteutetun kotihoidon palvelujen myöntämiskriteerien ja asiakasmaksukorotusten myötä asiakasmäärien kasvua on saatu toivotusti hillittyä. Toisaalta asiakkaiden palveluntarve ja siten kahden auttettavien asiakkaiden määrä on kuitenkin kasvussa. Tämä on koskenut erityisesti sairaalasta kotiutuvien asiakkaiden palvelutarpeita. Kotiuttamiset ovat olleet siten haastavia. Asiaksmäärän ja asiakkaiden hoitoisuuden ennakoitaan jatkavan kasvuaan väestön edelleen ikääntyessä. Kasvuun vastaaminen edellyttää erityisesti kotihoidon sisällöllistä kehittämistä, mm. sairaanhoidollisen osaamisen lisäämistä kotihoidossa.

Ydinprosessin toiminnalliset tavoitteet

Yhteinen Tampere – näköalojen kaupunki -kaupunkistrategiassa asetetaan viisi vuoteen 2025 ulottuvaa painotusta ja 32 vuoteen 2017 ulottuvaa tavoitetta. Vuodelle 2016 asetetaan omat toiminnalliset tavoitteet.

Kaupunkistrategian tavoite vuosille 2014-2017	Toiminnallinen tavoite 2016	Ydinprosessin toimenpiteet tavoitteen toteuttamiseksi
Palvelujen käyttäjien, palvelutuottajien ja muiden sidosryhmien mahdollisuuksia osallistua palvelujen kehittämiseen ja päätöksentekoon on parannettu.	Kaikki uudet palvelujen kehittämiskohteet toteutetaan yhdessä käyttäjien ja asukkaiden kanssa	Palvelumuotoilua hyödynnetään palvelujen hankinnassa. Asiakasraati-toimintaa laajennetaan.
Toimiva perusterveydenhuolto on hillinnyt erikoissairaanhoidon kustannusten kasvua siten, että perusterveydenhuollon osuus terveydenhuollon kustannuksista nousee 1 prosenttiyksikköä vuosittain (2012=24,6 %).	Perusterveydenhuollon osuus terveydenhuollon kustannuksista on noussut 1 % yks.	Kotihoidon ja palveluasumisen geriatripilottia laajennetaan länteen ja keskustaan.
Ikäihmisistä vähintään 92 prosenttia asuu kotona (2012=91,2 %), vähintään 6 prosenttia on tehostetussa palveluasumisessa (2012=4,1 %) ja enintään 2 pro-	Ikäihmisistä vähintään 91,3 % asuu kotona (2015: 91,5 %), vähintään 6,5 % tehostetussa palveluasumisessa (2015: 6 %) ja enintään 2,2 % pitkäaikaisessa laitos-	Tehostetun palveluasumisen paikkoja lisätään ja Kotitorin yhteyteen avataan hyvinvointiteknologialainaamo. Palvelutalon kotihoitoa lisätään ja mallia kehite-

senttia on pitkäaikaisessa laitoshoidossa (2012=4,7 %)	hoidossa (2015: 2,5 %).	tään.
Keskustan ja aluekeskusten aseman vahvistaminen palvelukeskityminä sekä sähköisten palvelujen lisääminen ovat tehostaneet palvelujen saavutettavuutta ja palveluverkkoa.	Tampereen tulevaisuuden palvelumallin toteuttaminen on käynnistynyt	Lähtöritoimintaa laajennetaan eri ikäryhmiä koskevaksi ja uuteen toimipisteeseen. Sähköistä asiointia Kotitorilla lisätään.

Vuoden 2015 aikana on uudistettu aiempaa ns. TOP10-rakennemuutosten listaa, sillä lista sisälsi laajuudeltaan ja vaikutuksiltaan keskenään hyvin eritasoisia rakennemuutoksia. TOP10-rakennemuutokset on kuitenkin kokonaisuudessaan kytkeyty osaksi vuoden 2016 sitovia toiminnallisia tavoitteita. Kaupunginhallituksen suunnittelukokous linjasi 7.9.2015, että keskeisiin rakennemuutoksiin sisällytetään jatkossa vain vaikutuksiltaan merkittävimmät uudistukset. Uusi kokonaisuus käsittää kuusi rakennemuutosta, joihin yhdistyy kaksi kaikkia muutoksia läpileikkaavaa teemaa. Läpileikkaavat teemat ovat digitalisaatio ja sote-palveluiden ja toimintamallin uudistus. Kuusi rakennemuutosta ovat: palvelumallin kehittäminen, lasten ja nuorten palvelujen rakennemuutos, ikäihmisten palvelujen rakennemuutos, hoitoketjujen sujuvoittaminen, maankäytön kokonaisprosessin uudistus ja työllisyydenhoidon rakennemuutos. Ikäihmisten palvelurakenne uudistetaan siten, että asiakkaat ovat sekä hyvinvoinnin että kustannustehokkuuden näkökulmasta oikeassa hoitopaikassa. Laitosasumista puretaan lisäämällä tehostettua palveluasumista ja keskittämällä sairaalahoitoa. Palveluja kehitetään tukemaan kotona asumista ja ennaltaehkäisyä.

Palvelusetelien ja ostopalvelujen käyttö kuntien monituottajamallisessa palvelutuotannossa edellyttää sähköisten ratkaisujen laajentamista. Vähentääkseen palvelusetelien ja ostopalvelujen kautta järjestettyjen palvelujen hallinnoinnin taakkaa ja lisätäkseen kustannustehokkuutta, helpottaakseen yrityksille ja asiakkaille tarjontaa ja käyttöä palveluissa, viisi kaupunkia toteutti palvelusetelien käyttöä ja ostopalvelujen hankintaa tukevan toteutusprojektin vuosien 2013-2015 aikana.

Uuden toimintatavan painoalueita ovat:

- varmistaa uuden toimintatavan leviäminen palveluihin ja palveluprosesseihin sekä teknisen infrastruktuurin toimivuus kaupungin kokonaisarkkitehtuuri huomioiden
- yrityksille ja kuntalaisille tarjottavien verkkopalvelujen ja sähköisen asiointin merkittävä lisääminen
- palveluprosessien kehittäminen
- palvelujen tuotantoprosessien tehostaminen

Toteutusprojektin päätyttyä palvelujen käyttöönoton laajentamista, kaupunkien yhteistyötä ja järjestelmän kehittämistä on jatkettu edelleen marraskuusta 2015 alkaen. Hyötyjä ja kokonaistaloudellisuutta arvioidaan määrääjain realisoimalla laskennalliset säästöt toiminnan muutoksissa.

Ydinprosessin talous

Tuloslaskelma (1 000 euroa)	TP 2014	Alkuper. TA 2015	Muutettu TA 2015	VS 2016
Toimintatulot				
Myyntitulot	10 136	11 420	11 670	11 864
Maksutulot	31 721	32 103	32 003	33 770
Tuet ja avustukset	30			2
Muut toimintatulot	-82			
Toimintatulot yhteensä	41 805	43 523	43 673	45 636
Toimintamenot				
Henkilöstömenot				
Palkat ja palkkiot	-1			
Henkilösivumenot				
Eläkemenot	-416	-400	-400	-400
Muut henkilösivumenot	0			
Palvelujen ostot	-188 923	-178 679	-175 611	-179 991
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1			
Avustukset	-5 858	-6 302	-9 655	-9 655
Vuokramenot	-203	-129	-129	-110
Muut toimintamenot	-474	-45	-43	-51
Toimintamenot yhteensä	-195 877	-185 555	-185 838	-190 207
Toimintakate	-154 071	-142 032	-142 165	-144 571
Rahoitustulot ja -menot	6			
Tilikauden tulos	-154 065	-142 032	-142 165	-144 571

Omaehtoisen toiminnan ja ennalta ehkäisevän työn palvelut

Omaehtoisen toiminnan ja ennalta ehkäisevissä palveluissa erityistä huomiota kiinnitetään toimintakykyä edistäviin ja kotiin annettaviin palveluihin, kuten ohjaukseen ja neuvontaan, kuljetus- ja palvelukeskus- sekä kulttuuri- ja vapaa-ajan palveluihin.

Palvelukeskukset, lähitorit ja korttelikerho toimivat matalan kynnyksen kohtaamispaikkoina, jotka tarjoavat neuvontaa ja ohjausta kuntalaisen omaehtoisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä tarjoavat mahdollisuuden kulttuuri-, liikunta- ja virkistystoimintaan. Lisäksi palvelukeskuksissa, lähitoreilla ja korttelikerhossa asiakkailta on mahdollisuus ateriapalveluihin. Ikäihmisille kohdistetut palvelukeskus- ja korttelikerhopalvelut tukevat erityisesti ikäihmisten identiteettiä sekä sosiaalista toimintakykyä tarjoamalla elämyksiä sekä uusia vertais- ja viiteryhmiä sekä virikkeitä. Sosiaalisilla kontakteilla vahvistetaan asiakkaiden osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemusta. Toiminnan lähtökohtana pidetään asiakkaan omia voimavaroja ja toimijuutta.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Palvelukeskustoiminnan tuotteistamista ja kehittämistä on viety eteenpäin ja sisältöä on kehitetty siten, että myös palvelukeskustoiminta ennaltaehkäisevänä ja omaehtoisena palveluna toimii tulevaisuudessa tiiviimmin osana alueellista kotihoidon ja päiväkeskustoiminnan kokonaisuutta. Palvelukeskustoiminnan tilaus sisältää saunapalvelua säännöllisen kotihoidon asiakkaille ja tukipalveluasiakkaille vähintään kerran viikossa sekä ennakoivaa ryhmätoimintaa. Gerontologisen avososiaalityön palveluohjaajat toteuttavat sosiaalista ohjausta ja neuvontaa oman tuotannon palvelukeskuksissa. Tavoitteena on, että vuoden 2016 aikana lähitoritoimintaa laajennetaan ja niiden sekä palvelukeskusten palveluja kehitetään sisällöllisesti samaan suuntaan. Lähitorit palvelevat ikäihmisten lisäksi myös muita asiakasryhmiä. Koko kaupunkitason ikäihmisten palvelujen ohjauksesta ja neuvonnasta vastaava Kotitori koordinoi lähitorien kehittämistä. Lisäksi Kotitorilla avautui syksyllä 2015 hyvinvointiteknologiaratkaisuja esittelevä ja vuokraava Laitetori, jonka toimintaa kehitetään ja laajennetaan vahvasti.

Pohjolankadulle avautuu uusi palvelukeskus toukokuussa 2016, jolloin Tammelan palvelukeskustoiminta siirtyy osittain sinne. Tammelakeskuksesta tulee lähitori, jonka pohjana ovat ikäihmisten ja lapsiperheiden palvelut. Uudessa lähitorissa yhdistyvät palvelukeskusten parhaat puolet sekä alueellinen ohjaus ja neuvonta. Tampereen Aterian palvelut siirtyvät Pohjolankadulle muutoksen myötä. Pispan palvelukeskus aukesi joulukuun alussa 2015. Uudet ja remontoituvat palvelukeskustilat nostavat palvelukeskuspalvelujen tilaustam. kohonneiden vuokrien takia.

Vuonna 2016 omaehtoisen toiminnan ja ennaltaehkäisevän työn palveluita kehitetään kiinnittämällä yhä enemmän huomiota vapaaehtoistoimintaan ja sen koordinointiin mm. vuonna 2015 Sitra-rahoitteisesta Kotona asumisen tukemisen hankkeesta saatujen kokemusten pohjalta. Lisäksi Elonpolkuja-verkosto siirtyy ikäihmisten palvelujen järjestämisvastuun piiriin ja sen toimintaa kehitetään yhdessä verkoston toimijoiden kanssa. Kulttuuri- ja liikuntaluotsitoiminnan koordinoinnin kehittämistä jatketaan ja toimintaa laajennetaan mahdollisesti uusiin palveluihin. Virkistysrahaston sääntömuutosten kautta Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluissa toteutettiin organisaatiomuutos, joka syventää palvelukokonaisuuden koordinoinnin ja eri tuotantoalueiden työryhmien välisen yhteistyön. Ikäihmisten palveluihin osallistuvilla 3 tuotantoalueilla on perustettu työryhmät ja näistä koottu erillinen Timantti -koordinointiryhmä. Kuntalaiset ovat aktiivisesti osallisina palvelujen kehittämisessä.

Palvelubussien markkinointia kehitetään jatkuvasti, jotta matkustajamääriä saadaan lisättyä. Vuonna 2013 aloitettua VPL/SHL-pilottia (vaikeavammaisten kuljetusten sekä sosiaalihuoltolain mukaisten kuljetusten ohjaaminen palveluliikenteeseen) PALI 9 linjalla laajennettiin vuonna 2014 koskemaan myös kolmea kes-

kustan PALI-linjaa (PALI 1, PALI 2 ja PALI 15). Vuoden 2016 aikana pilottia aletaan laajentamaan ja uusi järjestelymuoto tulee koskemaan vähitellen kaikkia palveluliikenteen linjoja. Vuoden 2016 aikana mukaan otetaan noin 10 palvelulinjaa. Loput linjat otetaan mukaan järjestelmään vuonna 2017. Tarkempi laajennuksen suunnittelu ja toteutus tehdään yhteistyössä ikäihmisten palvelujen sekä terveyttä ja toimintakykyä edistävien palvelujen ydinprosessien kanssa noudattaen lautakunnan 16.9.2015 § 94 hyväksymää Vammaisten henkilöiden ja ikäihmisten henkilöliikennekuljetusten järjestäminen Tampereella -suunnitelmaa.

Asiakasraatitoiminta laajenee vuonna 2016. Kotitorin yhteydessä toimivalle Laitetorille perustetaan asiakasraati, johon kuuluu myös vanhusneuvoston edustaja.

Vanhusneuvoston vuoden 2016 teema on laadukkaan eläköitymisen edistäminen. Työnantajan eläkeohjelma ja -valmennus parantaa ikäihmisen elämänlaatua ja toimintakykyä paitsi juuri eläkkeelle jäätyä niin myös myöhempinä vuosina. Lisäksi vanhusneuvosto järjestää vuonna 2016 yhteistyössä SPR:n kanssa koulutuksen tamperelaisille työnantajille ja tekee yhteistyötä ikäihmisten palveluiden kanssa työntekijöiden eläkevalmennustilaisuuden järjestämisessä.

Suunniteltu palvelutilaus (1 000 euroa)

Omaehtoinen toiminta ja ennaltaehkäisevä työ	Yhteensä
Ehkäisevä vanhustyö	2 040
Ikäihmisten kulttuuri- ja liikuntapalvelut	864
Oma tuotanto yhteensä	2 904
Ehkäisevä vanhustyö	1 236
Ehkäisevä vanhustyö / kuljetuspalvelut	1 250
Ehkäisevä vanhustyö / ateriapalvelut	119
Ehkäisevä vanhustyö / avustukset	547
Muu tuotanto yhteensä	3 152
Yhteensä	6 056

Palvelukokonaisuus (1 000 euroa)

Omaehtoinen toiminta ja ennaltaehkäisevä työ	TP 2014	Alkuper. TA 2015	Muutettu TA 2015	VS 2016
Toimintatulot	21	10	10	12
Toimintamenot	-6 190	-6 027	-6 057	-6 056
Toimintakate	-6 169	-6 017	-6 047	-6 044

Palvelutilaukseen sisältyvät toiminta-avustukset vuonna 2016

Tuoteryhmä	Toiminta-avustussumma vuodelle 2016 (€)
Ehkäisevä vanhustyö/ikäihmisten palvelujen toiminta-avustukset	161 300

Toiminta-avustussumman jakamisesta hakijoille päättää ikäihmisten palvelujen lautakunta hyväksymiensä kriteerien perusteella.

Kotona asumista tukevat palvelut

Kotona asumista tukevien palvelujen kokonaisuuteen kuuluvat kotihoito, palvelutalon kotihoito, omaishoidon tuki, päiväkeskustoiminta, lyhytaikaishoito, poliklinikkatoiminta, veteraanikuntoutus, suun terveydenhuolto, 80-vuotistarkastukset, ikäihmisten ravitsemusterapia sekä asumispalvelut. Kotona asuvat saavat myös kuntoutuspalvelut kotiin tai tarvittaessa läheisessä tehostetun palveluasumisen yksikössä. Tavoitteena on säilyttää ikäihmisille tuttu asuinympäristö palvelutarpeen kasvaessa. Palvelukokonaisuuden tavoitteena on mahdollistaa kuntalaisten asuminen omassa kodissaan mahdollisimman pitkään. Tavoitteeseen pyritään ennaltaehkäisemällä ikäihmisten toimintakyvyn laskua ja palauttamalla mahdollisesti heikentynyt toimintakyky aktiivisella kuntoutuksella. Toimintakyvyn laskiessa pysyvästi kotona asumista tuetaan järjestämällä kotona asumista tukevia palveluja asiakkaan kotiin, joka voi sijaita myös asumispalveluyksikössä.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Vuoden 2015 painopisteitä kotona asumista tukevissa palveluissa ovat olleet vastaaminen kotihoidon asiakkaiden hoidon tarpeen kasvuun sekä omaishoidon tuen lakisääteisten vapaapäivien käytön lisääminen sekä palvelu- ja hoitoketjuihin liittyvät toiminnalliset muutokset, joilla pyritään parantamaan ikäihmisten kotona asumisen edellytyksiä.

Kotihoidon asiakkaiden hoidon tarpeen kasvuun on pyritty vastaamaan kehittämällä kotihoidon palvelua sisällöllisesti sekä toiminnallisesti. Kehittämisessä yhtenä keskeisenä painopisteenä on ollut palvelutalon kotihoito, jonka erityispiirteenä on se, että asiakkaan koti sijaitsee muiden palvelujen kuten palvelukeskuspalvelun tai ympärivuorokautisen yksikön läheisyydessä, mikä lisää asiakkaalle turvallisuudentunnetta, mutta myös mahdollistaa kotihoidon käyntien toteuttamisen joustavammin asiakkaan tarpeiden mukaisesti väli-

matkojen ollessa lyhyet. Palvelutalon kotihoitoa on ollut vuodesta 2014 alkaen oman tuotannon yksiköiden eli Annan- ja Einonkodin lisäksi kolmessa ulkoisessa yksikössä.

Vuoden 2016 alussa kilpailutetaan Violaan, Taatalaan, Keinupuistoon sekä Petsamokotiin tehostetun palveluasumisen, päivä- ja palvelukeskuspalvelujen sekä palvelutalon kotihoidon palveluita. Kilpailutettavat palvelut vaihtelevat hieman yksiköittäin. Uusi sopimuskausi alkaa tavoitteellisesti 1.5.2016. Myös omassa tuotannossa pilotoidaan vuoden 2016 alusta alkaen palvelutalon kotihoitoa Pispan sekä Takahuhdin lähipalvelualueilla siten, että palvelutalon kotihoidon asunnot sijoittuvat Pispan sekä Pappilanpuiston palvelukeskusten läheisyyteen.

Tavoitteena on, että nykyisistä asumispalveluiden palveluista tuettu asuminen, palveluasuminen sekä kerrosten tehostettu palveluasuminen muuntuvat jatkossa joko asiakkaiden ympärivuorokautisen hoidon tarpeen tai asiakkaiden vaihtumisen myötä Palvelutalon kotihoidoksi. Palvelutalon kotihoidon palvelut tulevat siten tulevana vuosina ja jo vuoden 2016 aikana lisääntymään vastaten kotihoidon asiakkaiden palvelutarpeen kasvuun.

Pispan päiväkeskus avautuu asiakkaille vuoden 2016 alusta remontin jälkeisissä uusituissa tiloissa. Tamme- lakeskuksen päiväkeskus Annikki siirtyy Pohjolankadulle sen valmistuttua keväällä 2016. Vuonna 2016 haasteena on remonttien jälkeiseen vuokratukustannusten nousuun vastaaminen.

Päiväkeskuspalvelua kehitetään sisällöltään aiempaa kuntouttavammaksi ja yksilölliset tarpeet aiempaa paremmin huomioivammaksi. Päiväkeskuspalvelun sisältö räätälöidään jatkossa asiakkaan tarpeiden ja toiveiden mukaisesti eli esimerkiksi saunapalvelun sijaan asiakkaan päivään voi kuulua kuntosaliharjoittelua tai muuta kuntouttavaa toimintaa.

Vuoden 2016 aikana toteutetaan Pispan ja Lielahden päiväkeskusten kuljetusten osalta pilotti, jossa kuljetusreittien suunnittelusta ja päivittämisestä vastaa Tuomi Logistiikka Oy. Pilotin tavoitteena on selvittää mitä mahdollisuuksia tai hyötyä syntyisi kokonaistoiminnan kannalta, jos reittien suunnittelu ja päivittäminen siirtyisi Tuomi Logistiikka Oy:n hoidettavaksi.

Hyvinvointisuunnitelman linjausten mukaan omaishoitoa kehitetään kotona asumisen tukemiseksi valtakunnallisten linjausten mukaan. Suurimpana haasteena omaishoidon tuessa on lakisääteisten vapaapäivien käytön lisääminen. Omaishoidon tuen vapaapäivien järjestämiseen tarkoitettuja hoitopaikkoja on pyritty vahvistamaan vuonna 2015 perhehoitoa kehittämällä sekä mahdollistamalla sijaishoidon käyttäminen lakisääteisen vapaan aikana.

Tampereen kaupunki osallistuu yhteistoimintana järjestettävään Pirkanmaan maakunnallisen ikäihmisten perhehoidon yksikköön. Ikäihmisten maakunnallisen perhehoidon yksikön perustamisen tavoitteena on mm. lisätä perhehoidon saatavuutta ja turvata palvelujen laatu. Tampereen asukaslukuun suhteutettu maksuosuus on n. 27 000 euroa vuodessa.

Geriatrisen poliklinikan tarkoituksena on tukea kotona tapahtuvaa hoitoa ja lisätä kotihoitoa tukevaa geriatrista osaamista sekä vähentää Acutaan ja sairaalahoitoon kohdistuvaa painetta ikäihmisten kohdalla. Geriatrian poliklinikan toiminnan kehittäminen jatkuu ja huomiota kiinnitetään mm. mahdollisten päällekkäisten toimintojen tarkasteluun muiden tuotantoalueiden kanssa.

Kotihoidon ja palveluasumisen lääkäripalveluja vahvistetaan edelleen ja samalla kehitetään kotihoidon sairaanhoidollista osaamista. Kotihoidon lääkäripalvelut aloittivat vuonna 2014 itäisellä alueella ja vuonna 2015 eteläisellä alueella. Vuonna 2016 kotihoidon ja palveluasumisen lääkäripalvelut laajenevat keskustan ja lännen alueelle kattaen koko kaupungin. Lännen alueella aloittaa ulkoinen palveluntuottaja Doctacon, jonka palveluun kuuluu mm. ympärivuorokautinen lääkäripäivystys. Lännen alueen lääkäripalvelujen toimintamallista on tarkoitus saada uudenlaista tietoa, jonka perusteella voidaan kehittää koko kotihoidon ja palveluasumisen lääkäripalveluja sekä sairaanhoidollista osaamista. Kotiutustiimin ja kotikuntoutuksen toimintaa kehitetään yhteistyössä kotisairaaloiminnan kanssa.

Kotitorin toiminta laajeni uuden 1.9.2015 alkaneen sopimuskauden myötä. Ohjausta ja neuvontaa annetaan Kotitorilta koko yhteistoiminta-alueelle, ja sähköisiä asiointin mahdollisuuksia Kotitorilla lisätään. Kotihoidon ja kotihoidon tukipalvelujen lisäksi Kotitorilta hankitaan jatkossa lyhytaikaista kuntoutusta, hyvinvointiteknologialainaamo Laitetorin toiminta, Tammelan lähitorin palveluja sekä kehittämistyöpanosta mm. lähitorien koordinointiin sekä asiakasohjauksen työkalun ja asiakkaiden tulevaa hoidontarvetta ennustavien riskimittareiden kehittämiseen.

Vuonna 2014 toimintansa pilotin muodossa aloittaneen alkoholikatkaisuhoidon toteuttavan Kotikatkotiimin toiminta laajeni vuoden 2015 alusta koko Tampereen kaupungin alueelle. Kotikatkotiimin toiminta on osoittautunut erittäin tarpeelliseksi ja vaikuttavaksi ja se on vakiinnuttanut asemansa asiakkaidenkin taholla matalan kynnyksen palveluna. Toiminta-alueen laajenemisen myötä Kotikatkotiimin resurssi on osoittautunut vähäiseksi vastaamaan palvelun kysyntään. Lisäksi on ilmaantunut selkeä tarve ilta- ja viikonlopputöiden tekemiseen. Näistä syistä johtuen on päädytty siihen, että Kotikatkotiimin ja Terveystta- ja toimintakykyä edistävien palvelujen tilauksessa olevan Kotipartiotoiminnan resurssin ja toiminnan yhdistäminen on tarkoituksenmukaista, koska näiden toimintojen yhdistäminen mahdollistaa palvelutarpeeseen vastaamisen jat-

kossa kolmessa työvuorossa. Yhdistämisen myötä myös Kotikatkokotiimin työntekijöiden saama ammatillinen tuki vahvistuu. Kotikatkokotiimi siirtyy Avopalveluihin Päihde- ja mielenterveyspalveluihin vuoden 2016 alusta. Kotona toteutettavan alkoholikatkaisuhoidon tilaaminen säilyy kuitenkin edelleen Ikäihmisten palvelujen lautakunnalla.

Kotihoidon asiakkaiden palvelutarpeen kasvuun vastaamista on pyritty vahvistamaan monin tavoin myös toimintaa tehostamalla. Kotihoidossa käytössä olevan toiminnanohjausjärjestelmän optimointiominaisuudet on saatu kehitettyä valmiiksi kesällä 2015, mikä mahdollistaa jatkossa toiminnanohjausjärjestelmästä saatavan tuen maksimaalisen hyödyntämisen asiakkaan luona tehtävän välittömän asiakastyön kasvattamisessa. Vuoden 2016 aikana arvioidaan ja päätetään myös sähkölukkojen käyttöön ottamisen laajentamisesta. Lääkkeiden koneellisen annosjakelupalvelun piiriin kuuluvien kotihoidon asiakkaiden määrää pyritään lisäämään.

Peruskotihoidossa ja tehostetussa kotihoidossa tilaus perustui aikaisemmin kokonaisasiakkuuksiin. Vuoden 2015 alusta otettiin kotihoidossa käyttöön RAI-arviointijärjestelmään perustuva kotihoidon RUG-tuotteistus. Vuoden 2015 aikana RUG-tuotteistus todettiin keskeneräiseksi kustannuspainokertoimien osalta, minkä vuoksi se ei sovellu vielä laskutuksen perusteeksi. Vuonna 2016 Kotihoidon palvelut tilataan palvelutunteina eli laskutus tapahtuu toteutuneiden palvelutuntien mukaan (=palvelutuntiperusteinen laskutus). Kotihoito on sitoutunut kokonaisasiakkuuksien hoitamiseen ja ottamaan vastaan kaikki heille osoitetut asiakkaat. Kotihoidon tekemän välittömän asiakastyön osuutta ja sen kehittymistä seurataan edelleen tiiviisti.

Elämänlaatumittareiden pilotoimista jatketaan, jotta löydettäisiin mahdollisimman hyvät mittarit palveluiden vaikuttavuuden mittaamiseen. Vuoden 2016 aikana Ikäihmisen Tulostähti -pilotti jatkuu Amuri-Pyynikin kotihoidossa. Lisäksi kotihoidossa kokeillaan palveluiden vaikuttavuuden mittaamiseen suunniteltua Ascot-mittaria. Tehostetun palveluasumisen keskivaikeasti ja vaikeasti muistisairaiden elämänlaadun mittaamiseen on etsitty toimivaa mittaria jo jonkin aikaa. Vuonna 2016 kokeillaan havainnointiin perustuvaa EloD-mittaria.

RUG-tuotteistuksen kehittämistä jatketaan aktiivisesti yhteistyössä Tilaajan ja Tuottajan kesken. RUG-tuotteistusta tullaan hyödyntämään systemaattisesti asiakasrakenteen kehittymisen seuraamisessa ja siten asiakastarpeeseen vastaamisen suunnittelussa. Joten jatkossa RUG-tuotteistusta pyritään hyödyntämään aiempaa paremmin johtamisen ja palvelujen hankinnan tukena.

Oman tuotannon tehostetun palveluasumisen geriatripalvelut hankitaan 1.9.2015 alkaen ulkoiselta palveluntuottajalta.

Vuoden 2016 aikana aloitetaan palvelusetelin valmisteleminen palvelutalon kotihoidon palveluun.

Vuosisuunnitelmaesityksessä varaudutaan vuoden 2015 lopussa olevien paikkojen mukaisiin kokovuotisiin kustannuksiin, palvelusetelin käytön ja puitesopimuspaikkojen lisääntymiseen sekä asiakkaiden palvelutarpeen kasvusta johtuviin ns. tuotemuutoksiin, mikä tarkoittaa asiakkaan siirtymistä kevyemmästä palveluasumisen tuotteesta tehostettuun palveluasumiseen ja saattohoitovaiheeseen.

Keväällä 2016 Pohjolankadulle aukeaa uusi tehostetun palveluasumisen 90 -paikkainen yksikkö. Ja syksyllä 2016 Orivedelle aukeaa uusi tehostetun palveluasumisen 45-paikkainen yksikkö Särkänkoti.

Tampereen kaupungissa tehtävän lähisuhdeväkivaltatyön koordinoimiseksi käynnistetään vuoden kestävä pilotti, jota toteuttamaan lisätään sosiaalipäivystykseen kaksi työntekijää ikilan, tetolan ja lanulan yhteisellä tilauksella. Pilotista saatavien kokemusten perusteella tehdään johtopäätökset kokonaisuuden järjestämisestä jatkossa.

Suunniteltu palvelutilaus (1 000 euroa)

Kotona asumista tukevat palvelut	Yhteensä
Kotihoito	32 095
Suun terveydenhuolto	954
Päiväkeskustoiminta	1 222
Veteraanikuntoutus	240
Terveystarkastukset ja seulonnat	62
Erytistyöntekijöiden palvelut, ravitsemusterapia	52
Poliklinikkatoiminta	4 478
Kotikuntoutus	2 354
Tehostettu palveluasuminen	12 964
Lähisuhde- ja perheväkivalta -pilotti	30
Oriveden palvelut	4 391
Oma tuotanto yhteensä	58 842
Kotihoito	9 396
Asumispalvelut	46 067
Sotainvalidien kotihoito	1 200
Lyhytaikaishoito	2 127
Omaishoidon tuki	6 372
Päiväkeskustoiminta	2 275
Veteraanikuntoutus	250
Muut palvelut	688
Oriveden palvelut	2 451
Muu tuotanto yhteensä	70 826
Yhteensä	129 668

Palvelukokonaisuus (1 000 euroa)

Kotona asumista tukevat palvelut	TP 2014	Alkuper. TA 2015	Muutettu TA 2015	TAE 2016
Toimintatulot	27 536	22 334	28 195	29 957
Toimintamenot	-115 214	-121 230	-122 442	-129 626
Toimintakate	-87 679	-98 896	-94 247	-99 669

Sairaala- ja pitkäaikaisen laitoshoidon palvelut

Palvelukokonaisuuden muodostaa akuutti- ja lyhytaikainen sairaalahoito, vanhainkotihoito sekä sairaalakuntoutus. Palvelukokonaisuuden tavoitteena on turvata riittävä hoito ja huolenpito siinä vaiheessa, kun ikäihmisen toimintakyky ei enää kuntoutuksesta ja kotiin tuotettavista palveluista huolimatta mahdollista omassa kodissa asumista. Vanhainkotihoitoon vaihtoehtona tarjotaan kotona asumista tukevien palvelujen tehostettua palveluasumista. Sairaalassa asumisesta eli pitkäaikaishoidosta sairaaloissa pyritään asteittain luopumaan. Sairaalahoidon painopisteen muutosta on vauhditettu aloittamalla tehostettu palveluasuminen omassa tuotannossa sekä panostamalla vahvasti kotikuntoutukseen.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Ikäihmisten palvelujen laatusuosituksen mukaisesti palvelukokonaisuuden keskeisimmät tavoitteet liittyvät palvelurakenteen muuttamiseen. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää pitkäaikaisen laitoshoidon osuuden vähentämistä ja tehostetun palveluasumisen osuuden lisäämistä sekä painopisteen siirtämistä kotona asumista tukeviin palveluihin.

Kotona asumista tukevien palvelujen toimivuus ja riittävyys sekä tehostetun palveluasumisen lisääminen ovat edellytyksiä pitkäaikaisen laitoshoidon osuuden vähentämiselle. Ikäihmisten on pystyttävä kuntoutumaan ja hoitamaan nykyistä pidempään omassa kodeissaan, jotta paine pitkäaikaiseen laitoshoidon vähenisi. Olennaista kotona asumisen tukemisen onnistumisen kannalta on oikea-aikainen akuutti- ja lyhytaikainen kuntoutus sekä oikea-aikainen kotiuttaminen. Mitä suurempi osuus sairaalakapasiteetista on lyhytaikaisen sairaalahoidon ja akuuttikuntoutuksen käytössä, sitä useamman asiakkaan osalta toimintakyky on mahdollista palauttaa/ylläpitää ja mahdollistaa asiakkaan selviytyminen omassa kodissaan.

Sairaalahoitoa vähennetään Kaupin sairaalasta 50 potilaspaiikkaa ja vanhainkotihoitoa vähennetään Koukuniemestä 30 asiakaspaiikkaa Pohjolankadun tehostetun palveluasumisyksikön valmistumisen yhteydessä.

Pohjolankadun asumispalveluyksikön on arvioitu avautuvan toukokuussa 2016. Pohjolankadun valmistuessa Kaupin kiinteistöstä sairaalakäytössä luovutaan ja ikilan tilaamat sairaalahoidon palvelut keskitetään Koukkuniemen alueelle, erityisesti Koivulaan. Lisäksi Hatanpään psykogeriatrisesta osastoryhmästä muuttaa noin 30 asiakasta Pohjolankadulle avattaviin kahteen tehostetun palveluasumisen ryhmäkotiin, joissa varmistetaan psykogeriatrinen osaaminen. Paikkavähennysten ja muuttojen yhteydessä ostetaan myös uusia tehostetun palveluasumisen paikkoja ulkoisilta palveluntuottajilta. Uusia tehostetun palveluasumisen paikkoja on saatu vuoden 2015 lopulla järjestetystä puitekilpailutuksesta.

Vanhainkotihoitoon lääkäripalvelut kilpailutetaan vuoden 2016 aikana, koska omalla tuotannolla on vuonna 2015 ollut haasteellista saada järjestettyä lääkäripalveluita Koukkuniemen vanhainkodin asukkaille.

Palvelutilaus pienenee edellisvuoden tapaan sairaala- ja pitkäaikaisen laitoshoidon palveluissa, samalla kuin tehostetun palveluasumisen ja geriatrian poliklinikan tilaus kasvaa. Pitkäaikaisen sairaalahoidon osuuden vähentäminen edellyttää tarvittavia jatkohoitopaikkoja asiakkaille, jotka eivät selviydy kotona asumista tukevien palvelujen turvin, mutta eivät kuitenkaan enää tarvitse sairaalatasoista hoitoa. Tässä työssä painopiste on aktiivisessa ja oikea-aikaisessa kuntoutuksessa. Sairaalassa tapahtuvassa kuntoutuksessa on käytössä RAI- PAC, joka mittaa asiakkaan toimintakykyä kuntoutusjakson aikana. Kuntoutuksessa painopiste on edelleen kotona tapahtuvassa kuntoutuksessa.

Oriveden vanhainkotihoitosta vähenee paikkoja ja tilauksen painopiste siirtyy entistä enemmän kotona asumista tukeviin palveluihin, kun Orivedellä avautuu Särkänkodin tehostetun palveluasumisen yksikkö.

Suunniteltu palvelutilaus (1 000 euroa)

Sairaala- ja pitkäaikainen laitoshoido	Yhteensä
Vanhainkotihoito	30 734
Kuntoutus ja sairaalahoido	18 223
Oriveden palvelut	4 981
Oma tuotanto yhteensä	53 938
Vanhainkotihoito	545
Muu tuotanto yhteensä	545
Yhteensä	54 483

Palvelukokonaisuus (1 000 euroa)

Sairaala- ja pitkäaikainen laitoshoido	TP 2014	Alkuper. TA 2015	Muutettu TA 2015	VS 2016
Toimintatulot	14 249	21 179	15 568	15 367
Toimintamenot	-74 473	-58 298	-57 434	-54 483
Toimintakate	-60 224	-37 119	-41 866	-39 116